

Полтавський державний аграрний університет
Навчально-науковий інститут економіки,
управління, права та інформаційних технологій

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної
конференції

**“Місцеве самоврядування
в Україні та світі: теорія і
практика”**

**5 листопада 2024 року
м. Полтава**

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ,
КАФЕДРА ГЕОМАТИКИ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ І ФІЛОСОФІЇ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (м. КИЇВ)
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ПОЛТАВСЬКА МІСЬКА РАДА
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПОЛТАВЩИНИ»
КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА «АГЕНЦІЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД ПОЛТАВСЬКОГО РАЙОНУ»
ТЕРЕШКІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
БІЛОЦЕРКІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
ОПІШНЯНСЬКА СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
КОТЕЛЕВСЬКА СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА
ЛЕСТЕРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ЛЕСТЕР, ВЕЛИКА БРИТАНІЯ)
ВАРШАВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ВАРШАВА, ПОЛЬЩА)
ОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ОПОЛЕ, ПОЛЬЩА)
ЩЕЦІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ІНСТИТУТУ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ У
ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ (м. ЩЕЦІН, ПОЛЬЩА)
УНІВЕРСИТЕТ МИКОЛАСА РОМЕРИСА (MRU) (м. ВІЛЬНЮС, ЛИТВА)
АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(м. ГЯНДЖА, АЗЕРБАЙДЖАН)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО,
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА,
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ «ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ», КИЄВО-
МОГИЛЯНСЬКА ШКОЛА ВРЯДУВАННЯ ІМЕНІ АНДРІЯ МЕЛЕШЕВИЧА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ, ІНСТИТУТ
ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА МІЖНАРОДНОЇ
ЕКОНОМІКИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»

5 листопада 2024 року

м. Полтава, Україна

Редакційна колегія:

Лозинська Т.М. – завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету, д. н. держ. упр., професор (відповідальний редактор);

Дорофєєв О.В. – професор кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету, д. е. н., професор (заступник відповідального редактора);

М65 *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія та практика* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 5 листопада 2024 року / за заг. ред. Т.М. Лозинської, О.В. Дорофєєва. Полтава : ПДАУ, 2024. 241 с.

У матеріалах конференції висвітлені результати наукових досліджень з актуальних проблем місцевого самоврядування і пошуку шляхів їх розв’язання за тематичними напрямками: «Правове забезпечення місцевого самоврядування», «Управління розвитком територіальних громад», «Соціальна складова місцевого самоврядування», «Місцева економіка та місцеві бюджети», «Політичні аспекти функціонування самоврядної влади», «Аграрна політика і місьцеве самоврядування», «Місьцеве самоврядування в умовах воєнного стану», «Інформатизація управлінських процесів», «Практики місцевого самоврядування в зарубіжних країнах», «Просторове планування територій територіальних громад».

Для наукових, науково-педагогічних працівників, аспірантів, теоретиків і практиків публічного управління та адміністрування, представників органів влади, громадських діячів України, а також усіх, хто досліджує питання трансформації управління місцевим розвитком в умовах децентралізації влади.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.

Організаційний комітет конференції:

Голова організаційного комітету:

Галич Олександр Анатолійович – кандидат економічних наук, професор, ректор Полтавського державного аграрного університету, професор кафедри публічного управління та адміністрування

Співголови організаційного комітету:

Лозинська Тамара Миколаївна – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету;

Аранчій Валентина Іванівна – кандидат економічних наук, професор, перший проректор Полтавського державного аграрного університету;

Шостя Анатолій Михайлович – доктор сільськогосподарських наук, професор, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи Полтавського державного аграрного університету

Заступники голови організаційного комітету:

Гавкалова Наталія Леонідівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і якості Варшавського політехнічного університету (м. Варшава, Польща);

Лемешко Олександр Миколайович – перший заступник голови Полтавської обласної ради;

Микійчук Володимир Пилипович – Голова Полтавської обласної Асоціації органів місцевого самоврядування

Члени організаційного комітету:

Калініченко Антоніна Володимирівна – доктор технічних наук, професор, професор Інституту інженерії середовища та біотехнології Опольського державного університету (м. Ополе, Польща);

Тошек Бартломей Г. – доктор економічних наук, професор, професор Інституту політології та досліджень у галузі безпеки Щецинського університету (м. Щецин, Польща);

Патапас Александрас – доктор економічних наук, професор, професор Інституту державного управління Університету Миколаса Ромериса (м. Вільнюс, Литва);

Прокопенко Ольга – Естонський підприємницький університет прикладних наук (Estonian Entrepreneurship University of Applied Sciences (EUAS)), дослідник;

Ожеховський Марчін – Ph.D., доцент Інституту політології та європейських досліджень гуманітарного факультету Щецинського університету (м. Щецин, Польща);

Бардіна Тетяна Олегівна – заступник міського голови Полтавської міської ради з питань діяльності виконавчих органів;

Малько Юлія Сергіївна – кандидат наук з державного управління, експертка з питань місцевого самоврядування, м. Полтава;

Дудка Ірина Анатоліївна – керівник Громадської організації «Інститут розвитку територіальних громад Полтавщини»;

Сасенко Ольга Василівна – заступник Котелевського селищного голови;

Масюк Юлія Миколаївна – секретар Опішнянської селищної ради;

Шевчук Сергій Миколайович – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри геоматики, землеустрою та планування територій Полтавського державного аграрного університету;

Голубь Валерія Володимирівна – доктор наук з державного управління, професор, професорка кафедри парламентаризму навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Малиш Наталія Андріївна – доктор наук з державного управління, професор, професор Києво-Могилянської школи врядування;

Лопушинський Іван Петрович – доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, в.о. завідувача кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу;

Приліпко Сергій Михайлович – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва, в.о. завідувача кафедри Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Сокольська Тетяна Вікторівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки Білоцерківського національного аграрного університету;

Маматова Тетяна Валеріївна – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»;

Шаравара Тамара Олексіївна – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри Політології, історії і філософії Полтавського державного аграрного університету;

Дорофєєв Олександр Вікторович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету;

Сердюк Ольга Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету;

Мирна Ольга Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету;

Шупта Ірина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету;

Щетініна Тетяна Олексіївна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Полтавського державного аграрного університету.

3. В десяти найбільш постраждалих від війни регіонів планується відкриття Муніципальних центрів відновлення. URL: <http://surl.li/edffbt> (дата звернення: 14.10.2024).

4. 20 липня набрала чинності урядова постанова щодо відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/221029_20-lipnya-nabrала-chinnost-uryadova-postanova-shchodo-vdnovlennya-ta-rozvitku-regonv--teritorialnikh-gromad (дата звернення: 14.10.2024).

5. Уряд затвердив порядки з питань відновлення та розвитку регіонів і громад. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdvyv-poriadky-z-pytan-vidnovlennia-ta-rozvytku-rehioniv-i-hromad> (дата звернення: 14.10.2024).

6. Міністерство відновлення презентувало проєкт оновленої Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35052.html> (дата звернення: 14.10.2024).

7. Уряд затвердив зміни до Державної стратегії регіонального розвитку. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdvyv-zminy-do-derzhavnoi-stratehii-rehionalnoho-rozvytku> (дата звернення: 14.10.2024).

Тетяна Вікторівна Сокольська,
*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
Білоцерківського національного аграрного університету,
м. Біла Церква, Україна*

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СТАЛИЙ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Історично так склалося, що сільські території в Україні здавна відігравали і продовжують відігравати важливу соціо-економічну роль для країни, зберігаючи її матеріальну та нематеріальну сільську спадщину. Вони є основою у вирішенні екологічних проблем, надаючи екосистемні послуги для пом'якшення негативного впливу на навколишнє середовище та зміни клімату, забезпечуючи продовольчу безпеку, сприяючи збереженню біорізноманіття, унікальних культурних ландшафтів, а також розвиток економіки замкнутого циклу, а отже і сприяння сталому розвитку.

Починаючи з 2014 року в Україні намітилися позитивні практики сприяння сталому розвитку, проте після початку повномасштабних військових дій перед агросферою постало ряд проблем, зокрема щодо її матеріально-технічного та фінансового забезпечення. За даними прес-служби Верховної ради України станом на 23 лютого 2024 року внаслідок повномасштабного вторгнення найбільшою категорією збитків є пошкоджена та знищена сільськогосподарська техніка, що становить 5,8 млрд дол. США або 56,7% від усіх збитків. Загалом частково або повністю пошкоджено близько 181 тисячі одиниць сільськогосподарської техніки та устаткування. Втрати від знищення та крадіжки

виробленої продукції експерти оцінюють у 1,97 млрд дол. США, від зруйнованих потужностей, зокрема пошкодження зерносовищ – 1,8 млрд дол. США, завдані багаторічним насадженням – 398 млн \$, тваринництву – 254 млн дол. США, аквакультурі та рибальству – 35 млн. дол. США [1-2].

Через війну в Україні 25 % сільськогосподарських домогосподарств зупинили або зменшили обсяги виробництва продукції, у прифронтових областях – 38 % [3], 84 % аграрних підприємств, що перебувають у тимчасовій окупації, призупинили свою господарську та виробничу діяльність.

При цьому на тлі наведених економічних проблем додаються екологічні. За даними Державної служби з надзвичайних ситуацій близько 30% території України (176 тисяч км²) забруднено вибухонебезпечними предметами та потребує заходів з розмінування. Через прохід важкої техніки відбувається ущільнення ґрунтового покриву, а отже, руйнування родючого шару та порушення процесів повітро- та вологообміну. Шкідливі відходи від металевих уламків снарядів (містять в тому числі сірку та мідь), потрапляють до ґрунту і можуть мігрувати до ґрунтових вод і в результаті потрапляти до харчових ланцюгів, катастрофічно впливаючи як людей так і на тварин. Як результат, екологічна катастрофа набуває глобального масштабу.

У ситуації що склалася, говорити про стійкий розвиток сільських територій надто важко. Весь час пам'ятаючи про його складові вважаємо за доцільне нині зосередити увагу на людському капіталі, який є критично важливим для села оскільки служить основою економічного зростання, інновацій, соціальної стійкості та екологічної збалансованості проте, потребує нового підходу для формування і реалізації публічної політики, зокрема, щодо вирішення демографічної кризи на селі, яка поглиблюється через міграційні процеси, мобілізацію чоловіків, низьку народжуваність та високу смертність.

Погоджуємось з думкою провідних вчених [4], що через відсутність простого відтворення населення, стрімкі міграційні процеси зумовлені війною, неефективною державною політикою, дієвих механізмів публічного управління в органах публічної влади, демографічна ситуація на селі сягнула катастрофічних меж. Причому, ще до війни, демографічна ситуація в Україні була настільки складною, що ООН визнала Україну однією з країн, які найбільше постраждали від стрімких темпів скорочення населення. Якщо в 1991 році Україна займала 22 місце в списку найбільш густонаселених країн, то зараз вона посідає 41 місце і незабаром може назавжди приєднатися до групи країн, які борються з дефіцитом населення до такого ступеня, що гальмує відбудову та всебічний розвиток країни [5].

Через зменшення державної підтримки при народженні дітей, падіння рівня життя і девальвацію гривні, політичну кризу та виснажливу російську агресію в Україні відчутно знизилась народжуваність серед сільського населення. У 2021 р. було зафіксовано найнижчу у новітній демографічній історії кількість народжень у селах – 96,7 тис осіб [6]. За даними Міністерства юстиції України у 2023 році народилось на третину менше ніж до повномасштабного вторгнення, а Текст уа відмічають, що так мало дітей на території нашої країни не народжувалося щонайменше три століття.

Незважаючи на дещо схожість ситуації в Європі, в Україні знайшли свій прояв особливі чинники. Зокрема, За майже 2,5 роки повномасштабної війни населення України скоротилося більш ніж на 10 мільйонів, причому майже п'ять мільйонів людей перебувають на територіях, які зараз окуповані росією. Набула загрозливих масштабів для громад міграція як внутрішня до західних кордонів, так і зовнішня. За даними ООН, станом на грудень 2023 року кількість українців, які опинилися за кордоном через війну, становила 6,3 млн осіб. Ситуація ускладнюється тим, що зростає кількість вдів і вдівців, самотніх людей похилого віку, сімей, у яких дітей виховує один із батьків, і сімей, у яких діти живуть без батьків. Загострюються проблеми дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: стає більше дітей, батьки яких загинули, зникли безвісти, примусово депортовані тощо. Крім того, війна має руйнівний вплив на психічне здоров'я українців, оскільки вона спровокувала низку психічних проблем, таких як депресія та посттравматичний стресовий розлад, посилила схильність до зловживання психоактивними речовинами та зробила їх більш сприйнятливими до інших залежностей. Ще у 2022 році Всесвітня організація охорони здоров'я підрахувала, що кількість осіб із ризиком розвитку психічних розладів в Україні може сягнути 10 мільйонів [7].

За прогнозами Центру економічної стратегії, після припинення дії воєнного стану і відкриття кордонів Україну можуть залишити 88-155 тис чоловіків. Таким чином країна може втратити значні обсяги освітнього та трудового потенціалу найближчим часом разом з економічними втратами, які можуть становити 3,9-6,3% від довоєнного ВВП щорічно [8].

Відтак, динаміка післявоєнної відбудови України та її сталого розвитку залежатиме не лише від рівня витрат на відбудову, а й від чисельності населення країни, його вікової структури та загального рівня охорони здоров'я та освіти. На тлі вкрай песимістичних прогнозів скорочення чисельності населення (до 30 мільйонів осіб і менше) і того факту, що пенсіонери, інваліди, поранені, хворі та травмовані особи становитимуть основну частину українського суспільства, демографічна чинник обмежить перспективи розвитку країни.

Разом з тим, історія розвитку нашої держави наводить безліч несподіваних подій. У найважчі часи та критичні моменти наш народ проявляє неабияку стійкість, волю та здатність повернути певні процеси, які здавалися неминучими. І це особливо проявляється сьогодні, селяни в надзвичайно важких умовах під постійні сигнали тривоги і навіть обстріли обробляють землю, виявляють тверду віру в свої сили, з оптимізмом дивляться в майбутнє та налаштовані на постійне приєднання до західного цивілізаційного простору.

Нині держава має створити всі найкращі умови для поліпшення демографічної ситуації. Одним із основних напрямів публічної політики щодо повернення наших громадян повинні стати створення в аграрному секторі нових інституційних форм – диверсифікованих сільськогосподарських організацій, що функціонують на основі кооперації, інтеграції та диверсифікації. Для стимулювання народжуваності, необхідно забезпечити гідні зарплати, реальні можливості мати житло і фінансово підтримувати народження особливо другої і третьої дитини, до набуття кожною повноліття.

Вважаємо, що робота над досягненням сталого розвитку громад є обов'язком публічної влади, щоб забезпечити достойне майбутнє для прийдешніх поколінь, на належному екологічному, соціальному та економічному рівнях. На цьому етапі влада має точно оцінити наслідки війни та зatoryжної економічної й екологічної кризи на життя місцевих громад, вплив політики управління органів місцевого самоврядування.

Основним завданням державної, регіональної та місцевої влади має стати підтримка товаровиробників, захист довкілля, підтримка комплексних проєктів розвитку сільської інфраструктури. При цьому акценти слід розставляти не на кількісних, а на якісних параметрах соціально-демографічного відтворення українського села. Реалізація нових будівельних проєктів і програм енергоощадливого житлового будівництва разом зі створенням нових робочих місць будуть стати потужним стимулом для розвитку сіл, зокрема для забезпечення житлом переселенців, потерпілих внаслідок війни, а також як мотиватора для відновлення об'єктів соціальної сфери, покращання інфраструктури та відродження поселенської мережі в цілому.

Розвиток смарт-поселень в 100-км смузі довкола великих міст, створення розгалуженої мережі публічних (громадських) просторів і розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури та комунікацій стримуватимуть відтік населення з сільської місцевості.

І в цьому напрямі, ми особливо наголошуємо на ролі освіти, одного із головних чинників ефективної реалізації наявного потенціалу сільських територій. Держава має підтримати навчальні заклади аграрної освіти, що готують фахівців здатних створити простір для формування людського капіталу засобом його інтелектуалізації, що надасть великі можливості та конкурентні переваги сільським територіям у реалізації стратегічних цілей їх інноваційного розвитку. Саме регіональні університети мають стати драйверами успішного розвитку ТГ та сільських територій. Взаємоузгодження та координованість навчальних закладів та громад у забезпеченні інтелектуального капіталу, дозволять досягти взаємовигідного синергічного ефекту для їх розвитку.

Що стосується демографічної проблеми, то для стимулювання народжуваності, в першу чергу, необхідно забезпечити гідні зарплати, реальні можливості мати житло, отримати освіту, якісні медичні послуги і фінансово підтримувати народження особливо другої і третьої дитини, до набуття кожною повноліття.

Список використаних джерел:

1. Собкевич О. В., Шевченко А. В., Русан В. М. та ін. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналітична доповідь / за загальн. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2024. 104 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-02/ad_realsektor-2023.pdf (дата звернення: 19.10.2024).
2. Петруньок Д. С., Тегіпко С. М. Функціонування агрохолдингів в умовах військового стану. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. Випуск 2 (74), 2024. С.70-76.

3. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. FAO. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/015c3049-4fc9-4706-87aa-abe4eca64a19/content> (дата звернення: 17.10.2024).

4. Збереження і розвиток України в умовах війни та миру: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, Е. М. Лібанова, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2024. 220 с.

5. Гузман М. Демографічна трагедія України: другий голодомор? *Економічна правда*. 28 червня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/28/688487> (дата звернення: 17.10.2024).

6. Гукалова І. В. Демографічні та соціальні чинники розвитку сільської місцевості в Україні: тенденції змін. *Український географічний журнал*. 2023, 2 (122). URL: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGZ_2023_02_3_3.pdf (дата звернення: 17.10.2024).

7. Rogoża J. Ukraine in the face of a demographic catastrophe. Centre for eastern studies. Number 524 11.07.2023. URL: <https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/OSW%20Commentary%20524.pdf> (дата звернення: 17.10.2024).

8. Новікова О.Ф., Шамілева Л.Л., Хандій О.О. Оцінювання розбалансованості трудової сфери в умовах воєнного стану і можливості її подолання. *Економіка України*. 2023. № 2. С. 17-54.

Микола Іванович Сьомич,
доктор економічних наук, професор
Полтавського державного аграрного університету,
м. Полтава, Україна
Віктор Євгенович Булат, Максим Олександрович Малько,
здобувачі вищої освіти СВО Магістр
Полтавського державного аграрного університету,
м. Полтава, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Інструменти взаємодії між органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства є ключовими механізмами для побудови ефективної співпраці з метою вирішення нагальних питань громад. Такі механізми дозволяють забезпечувати взаємодію між владою та громадськістю, залучати жителів до ухвалення рішень, які впливають на їхнє життя, і сприяти підвищенню довіри до місцевої влади. Для ефективності кожен з цих інструментів повинен бути чітко прописаний у локальних нормативно-правових актах. Це забезпечує прозорість, зрозумілість ролей і повноважень усіх учасників процесу, а також їхню відповідальність.